

Έκφραση Έκθεση

Α' Λυκείου

**Σύμφωνα
με τις νέες
οδηγίες**

- Οδηγίες απαντήσεων στις ασκήσεις Α, Β & Γ ομάδας
- Αναλυτική θεωρία του σχολικού βιβλίου
- Ασκήσεις εμπέδωσης της θεωρίας
- 18 αναλυμένες θεματικές ενότητες
- 18 κριτήρια αξιολόγησης
- Απαντήσεις του σχολικού βιβλίου

**Περιέχει
CD-rom**

Κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει την υπογραφή των συγγραφέων

ISBN 978-960-456-364-7

© Copyright: Ν. Α. Αγγελίδου, Α. Δ. Σιάτρα, Εκδόσεις ΖΗΤΗ, Θεσσαλονίκη, 2012

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του ελληνικού νόμου (Ν.2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Φωτοστοιχειοθεσία

Εκτύπωση

Βιβλιοδεσία

Π. ΖΗΤΗ & Σια ΟΕ

18ο χλμ Θεσ/νίκης-Περαίας

Τ.Θ. 4171 • Περαία Θεσσαλονίκης • Τ.Κ. 570 19

Τηλ.: 2392.072.222 - Fax: 2392.072.229 • e-mail: info@ziti.gr

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΖΗΤΗ**

www.ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ - ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

Αρμενοπούλου 27, 546 35 Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310.203.720, Fax: 2310.211.305 • e-mail: sales@ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ - ΠΩΛΗΣΗ ΔΙΑΝΙΚΗ-ΧΟΝΔΡΙΚΗ

Χαριλάου Τρικούπη 22, 106 79 Αθήνα

Τηλ.-Fax: 210.3816.650 • e-mail: athina@ziti.gr

ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ - ΕΝΩΣΗ ΕΚΔΟΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ:

Πεσμαζόγλου 5, 105 64 Αθήνα • Τηλ.-Fax: 210.3211.097

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: www.ziti.gr

Πρόλογος

Το μάθημα της Έκθεσης είναι ένα μάθημα που συχνά αντιμετωπίζεται με φόβο από τους μαθητές. Και αυτό γιατί οι αλλαγές στην εκπαιδευτική διαδικασία έχουν επηρεάσει τόσο τη δομή του όσο και τον τρόπο βαθμολόγησής του.

Το βιβλίο αυτό έχει ως βασικό του στόχο να βοηθήσει το μαθητή να αντιμετωπίσει το φόβο του και να προετοιμαστεί όσο το δυνατόν καλύτερα για τις εξετάσεις. Παράλληλα, αποτελεί σημαντικό εργαλείο στα χέρια του εκπαιδευτικού, ο οποίος καλείται πια να ανταπεξέλθει σε ένα νέο σύστημα διδασκαλίας και βαθμολόγησης του μαθήματος.

Αναλυτικότερα, περιλαμβάνει:

- οδηγίες για τις ερωτήσεις ομάδας Α,
- οδηγίες για τις ερωτήσεις ομάδας Β,
- οδηγίες για τις ερωτήσεις ομάδας Γ,
- μεθοδολογία απαντήσεων σε όλες τις ερωτήσεις,
- αναλυτική παρουσίαση της θεωρίας του σχολικού βιβλίου,
- ασκήσεις εμπέδωσης της θεωρίας,
- ανάλυση 18 θεματικών ενοτήτων,
- 18 κριτήρια αξιολόγησης δομημένα με το νέο σύστημα,
- απαντήσεις των ασκήσεων του σχολικού βιβλίου.

Το συνοδευτικό CD-ROM περιέχει

- ενδεικτικές απαντήσεις των κριτηρίων αξιολόγησης,
- παράλληλα κείμενα για όλες τις θεματικές ενότητες,
- πρόσθετα πολυτροπικά κριτήρια αξιολόγησης.

Νοέμβριος 2012
Αγγελίδου Νατάσα,
Σιάτρα Άννα

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	11
----------------	----

A. Θεωρία

Οδηγίες για τις ερωτήσεις της ομάδας A	15
--	----

1. Επιχειρηματολογία	16
2. Τρόποι και μέσα πειθούς	18
3. Ανάπτυξη παραγράφου	19
4. Η περίληψη	21
5. Υποκειμενικότητα κειμένων	25
6. Σύγκριση κειμένων	28

Οδηγίες για τις ερωτήσεις της ομάδας B	34
--	----

1. Οργάνωση του λόγου	35
1.1 Δομικά στοιχεία παραγράφου	35
1.2 Τρόποι ανάπτυξης της παραγράφου	36
1.3 Συνοχή	41
2. Χρήση της γλώσσας	42
2.1 Το ύφος του κειμένου	42
2.2 Λειτουργίες της γλώσσας	44
2.3 Σύνταξη	44
2.4 Σύνδεση προτάσεων	45
2.5 Όροι της πρότασης	46
2.6 Ρηματικές εγκλίσεις	46
2.7 Σημεία στίξης	47

Οδηγίες για τις ερωτήσεις της ομάδας Γ	48
--	----

1. Επικοινωνιακό πλαίσιο	48
Χαρακτηριστικά κειμενικών ειδών	48

2. Παραγωγή λόγου	53
<i>Τομείς που παράγουν ιδέες και επιχειρήματα</i>	57
<i>Το διάγραμμα για το κύριο μέρος</i>	57
<i>Δομικά σφάλματα παραγράφων</i>	58
<i>Πρόλογοι και επίλογοι στην έκθεση</i>	58
3. Ανασκευή θέσης – έκφραση διαφωνίας στη δοθείσα άποψη	60
4. Προσαρμογή κειμένου σε διαφορετικό επικοινωνιακό πλαίσιο	61
5. Οδηγίες για την παραγωγή κειμένου ως συνέχεια των δοθέντων κειμένων	64
Η θεωρία του σχολικού βιβλίου	65
Κεφ. 1: Γλώσσα και γλωσσικές ποικιλίες	65
Κεφ. 2: Ο λόγος	71
Κεφ. 3: Η περιγραφή	72
Κεφ. 4: Η αφήγηση	73
Ασκήσεις για την εμπέδωση της θεωρίας του σχολικού βιβλίου	76

Β. Θεματικές ενότητες και κριτήρια αξιολόγησης

1. Γλώσσα – Γλωσσική ένδεια	83
Προσέγγιση κειμένων	87
2. Γλωσσομάθεια	89
Προσέγγιση κειμένων	92
3. Αναλφαβητισμός	95
Προσέγγιση κειμένων	98
4. Διάλογος	101
Προσέγγιση κειμένων	105
5. Κινητή τηλεφωνία	107
Προσέγγιση κειμένων	109
6. Εφηβεία - Νεότητα	111
Προσέγγιση κειμένων	114
7. Χάσμα γενεών - Οικογένεια	117
Προσέγγιση κειμένων	121

8. Διαφήμιση	123
Προσέγγιση κειμένων	125
9. Ελεύθερος χρόνος	129
Προσέγγιση κειμένων	132
10. Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	135
Προσέγγιση κειμένων	138
11. Πρότυπα	141
Προσέγγιση κειμένων	144
12. Αγάπη - Ανθρωπισμός	149
Προσέγγιση κειμένων	152
13. Φιλία	155
Προσέγγιση κειμένων	157
14. Νόμοι - Ποινές	161
Προσέγγιση κειμένων	165
15. Αθλητισμός	169
Προσέγγιση κειμένων	171
16. Μόδα - Ενδυμασία	173
Προσέγγιση κειμένων	178
17. Γέλιο	181
Προσέγγιση κειμένων	184
18. Υλικός Ευδαιμονισμός	187
Προσέγγιση κειμένων	190

Γ. Απαντήσεις στις ασκήσεις του σχολικού βιβλίου

Κεφ. 1: Γλώσσα και γλωσσικές ποικιλίες	195
Κεφ. 2: Ο λόγος	219
Κεφ. 3: Η περιγραφή	241
Κεφ. 4: Η αφήγηση	275
Κεφ. 4: Το χρονογράφημα	318

Βιβλιογραφία	325
---------------------	-----

Εισαγωγή

Το νέο πρόγραμμα σπουδών για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας στην Α' Λυκείου έχει ως στόχο την καλλιέργεια του γλωσσικού γραμματισμού των μαθητών, με κοινωνιοκεντρικό προσανατολισμό. Στόχος, δηλαδή, δεν είναι απλώς η εκμάθηση των γραμματικών και συντακτικών φαινομένων, αλλά η βαθύτερη κατανόηση του νοήματος που παρουσιάζεται στα κείμενα. Αυτό σημαίνει ότι η γλώσσα, αφού είναι κοινωνικό προϊόν, έχει άμεση σχέση με το κοινωνικό και πολιτισμικό σύστημα στο οποίο έχει παραχθεί. Διερευνώντας, λοιπόν, ο μαθητής τη γλώσσα και τα διάφορα κειμενικά είδη μπορεί να κατανοήσει το κοινωνικό, πολιτικό, ιδεολογικό, πολιτιστικό, ηθικό πλαίσιο που παρουσιάζει ο εκάστοτε συγγραφέας. Με αυτόν τον τρόπο ο μαθητής, κάθε φορά που έρχεται σε επαφή με ένα κείμενο, εμπλουτίζει τις γνώσεις του όχι μόνο σε γλωσσικό επίπεδο αλλά και σε αξιακό. Αποκτώντας την εμπειρία του κόσμου που μεταδίδει ο συγγραφέας ή οι συγγραφείς μέσα από τα κείμενά τους, εμπλουτίζει και αναμορφώνει τη δική του εμπειρία.

Σύμφωνα με αυτή τη στοχοθεσία έχει διαμορφωθεί και η αξιολόγηση των μαθητών. Πιο συγκεκριμένα, κατά τη διαδικασία αξιολόγησης, δίνονται στους μαθητές δύο ή περισσότερα άγνωστα κείμενα καθώς και πολυτροπικά, διαφορετικών κειμενικών ειδών και διαφορετικών θεματικών, που πραγματεύονται ζητήματα κοινωνικά, πολιτικά, πολιτιστικά, επιστημονικά. Έπειτα, ζητείται από τους μαθητές να απαντήσουν σε τρεις ομάδες ερωτήσεων οι οποίες δεν είναι αυστηρά επικεντρωμένες σε γλωσσικούς κανόνες, αλλά μέσα από την κατανόηση και επεξεργασία των κειμένων, των γραμματικών κανόνων, του λεξιλογίου κ.λπ. οι μαθητές οφείλουν να ερευνήσουν τα νοήματα που αποκρύπτονται στα κείμενα, αλλά και τη διαδικασία κατασκευής τους.

Θεωρία

Οδηγίες απαντήσεων στις ασκήσεις A, B & Γ ομάδας

Οδηγίες για τις ερωτήσεις της ομάδας A

Στην ομάδα A είναι δυνατόν να υπάρχουν ένα ή περισσότερα υποερωτήματα που σχετίζονται με την κατανόηση των δοθέντων γραπτών κειμένων. Η κατανόηση των κειμένων αναδεικνύεται μέσα από ερωτήσεις που βαθμολογούνται με είκοσι (20) μονάδες και ζητούν:

1. την ανάδειξη της επιχειρηματολογίας του συγγραφέα / των συγγραφέων,
2. τους τρόπους που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας/οι συγγραφείς για να πείσουν τον αναγνώστη,
3. την ανάπτυξη παραγράφου αξιοποιώντας φράση ή πρόταση των δοθέντων κειμένων,
4. την περιληπτική απόδοση των αρχικών κειμένων,
5. την οπτική γωνία (αντικειμενική/υποκειμενική) από την οποία εξετάζονται τα κείμενα,
6. τη σύγκριση των κειμένων σχετικά με ένα θέμα που απασχολεί το συγγραφέα/τους συγγραφείς.

1. Επιχειρηματολογία

Στο συγκεκριμένο υποερώτημα οι μαθητές καλούνται να δώσουν απαντήσεις με τις οποίες ελέγχεται κατά πόσο κατανοούν τα **επιχειρήματα** που μπορεί να χρησιμοποιούνται από το συγγραφέα και το ρόλο τους στη συγκρότηση του νοήματος των συγκεκριμένων κειμένων.

Αναλυτικότερα:

Τα επιχειρήματα χρησιμοποιούνται για:

- ▶ τη στήριξη μιας θέσης,
- ▶ την απόδειξη της ορθότητας μιας θέσης,
- ▶ την αντίκρουση μιας θέσης.

Είδη επιχειρημάτων

**επιχειρήματα
με
παραδείγματα**

λέξεις - φράσεις
κλειδιά:

για παράδειγμα, λόγου χάρη,
όπως κ.ά.

**επιχειρήματα
με
αιτιολόγηση**

λέξεις - φράσεις
κλειδιά:

αιτιολογικοί σύνδεσμοι:
γιατί, επειδή, διότι
λέξεις που δηλώνουν αιτία:
λόγος, παράγοντας κ.ά.

Η γλώσσα που χρησιμοποιείται σε παραγράφους με επιχειρήματα:

- ▶ Διαρθρωτικές λέξεις και φράσεις που δηλώνουν αιτιολόγηση, συμπέρασμα.
- ▶ Ρήματα και φράσεις που εκφράζουν πιθανότητα: π.χ. ενδέχεται, είναι δυνατόν.
- ▶ Ρήματα που εκφράζουν αναγκαιότητα: π.χ. χρειάζεται, κρίνεται απαραίτητο κ.ά.

εφαρμογή

Στο παρακάτω κείμενο να εντοπίσετε τα επιχειρήματα που χρησιμοποίησε ο συγγραφέας για να αποδείξει ότι η παιδεία ολοκληρώνει ηθικά το άτομο και εξασφαλίζει την ορθή λειτουργία της κοινωνίας.

Κείμενο:

Η παιδεία ολοκληρώνει την ηθική υπόσταση του ανθρώπου. Αρχικά, γιατί προβάλλει υψηλά ηθικά πρότυπα και διαμορφώνει με αυτόν τον τρόπο την ηθική συνείδηση του ατόμου. Επιπλέον, με την παιδεία και την αγωγή καλλιεργούνται οι ηθικές αρετές και επικρατεί η δικαιοσύνη, η ειλικρίνεια, η τιμιότητα και το μέτρο. Μέσω της κατανόησης της σημασίας των ηθικών αξιών πραγματώνεται η κοινωνική συνοχή και η ευρύτερη ανάπτυξη της κοινωνίας. Επομένως, η παιδεία αποτελεί συντελεστή ηθικής και κοινωνικής ολοκλήρωσης του ατόμου.

Ενδεικτική απάντηση:

Ο συγγραφέας για να αποδείξει ότι η παιδεία ολοκληρώνει ηθικά το άτομο και εξασφαλίζει με αυτόν τον τρόπο την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας χρησιμοποιεί τα παρακάτω επιχειρήματα:

- ▶ **1^ο επιχείρημα:** η παιδεία μπορεί να διαμορφώσει το ήθος ενός ανθρώπου, αφού προβάλλοντας ηθικά πρότυπα διαπλάθει και τη συνείδησή του.
- ▶ **2^ο επιχείρημα:** η παιδεία είναι δυνατόν να καλλιεργήσει ηθικές αρετές όπως τη δικαιοσύνη, την ειλικρίνεια, την τιμιότητα και το μέτρο.
- ▶ **3^ο επιχείρημα:** η παιδεία βοηθά στην προσπάθεια, ώστε να κατανοηθούν οι ηθικές αξίες και έτσι να επιτευχθεί η κοινωνική συνοχή και η ευρύτερη ανάπτυξη της κοινωνίας.

Ο συγγραφέας για την παράθεση του πρώτου επιχειρήματος και τη στήριξη της θέσης του χρησιμοποιεί διαρθρωτική λέξη που δηλώνει αιτιολόγηση: γιατί. Το δεύτερο επιχείρημά του ενώνεται με το πρώτο με σχέση προσθήκης και τη διαρθρωτική λέξη επιπλέον, ενώ παράλληλα χρησιμοποιεί και κάποια παραδείγματα. Στο τελευταίο επιχείρημα παρουσιάζεται η σχέση αιτίου - αποτελέσματος, αφού η κατανόηση των ηθικών αρετών εξασφαλίζει τελικά την ανάπτυξη των κοινωνιών.

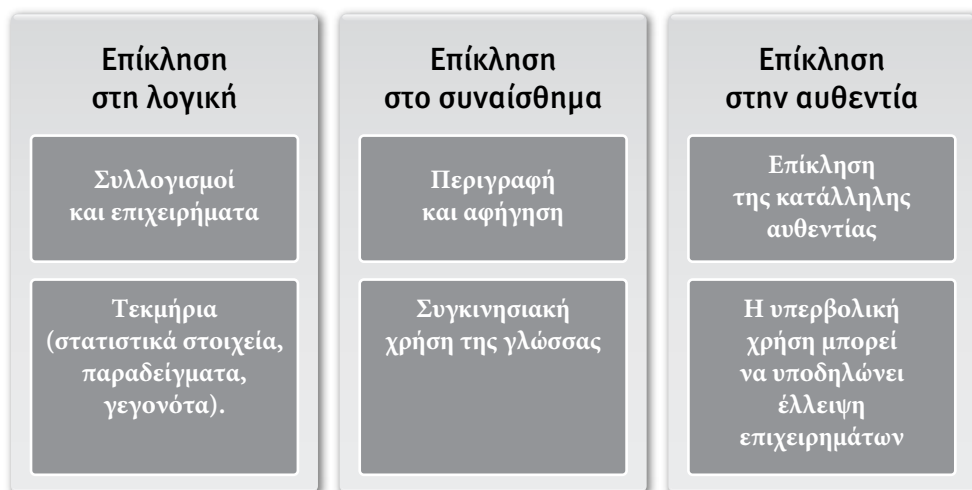
2. Τρόποι και μέσα πειθούς

Ορισμένες φορές, στις ερωτήσεις της ομάδας Α, μπορεί να ζητηθεί από τους μαθητές να ασκήσουν έλεγχο στην επιχειρηματολογία των κειμένων. Να ελέγξουν, δηλαδή, αφού εντοπίσουν τα επιχειρήματα, αν αυτά μπορούν να πείσουν τον αναγνώστη. Γι' αυτό το λόγο, καλό είναι οι μαθητές να γνωρίζουν τους τρόπους και τα μέσα πειθούς που χρησιμοποιούνται στα κείμενα, ώστε να τα αξιολογήσουν ως επαρκή ή όχι.

Με τον όρο πειθώ εννοείται ο τρόπος με τον οποίον ο πομπός προσπαθεί να πείσει τον αναγνώστη, ώστε να γίνουν αποδεκτές οι απόψεις του. Κατά τη διαδικασία αυτή, ο πομπός μπορεί να χρησιμοποιήσει όχι μόνο επιχειρήματα, κανόνες δηλαδή της λογικής, αλλά μπορεί να αξιοποιήσει και την εκφραστική του ικανότητα. Έτσι, οι τρόποι πειθούς που χρησιμοποιούνται είναι:

- Η επίκληση στη λογική, όπου χρησιμοποιούνται επιχειρήματα και τεκμήρια.
- Η επίκληση στο συναίσθημα, όπου ο πομπός αξιοποιεί διάφορες τεχνικές, προκειμένου να προσεγγίσει συναισθηματικά το δέκτη.
- Η επίκληση στην αυθεντία, στην οποία ο πομπός παραθέτει απόψεις που έχουν διατυπωθεί από άλλους, γνωστούς και ειδικούς στο συγκεκριμένο θέμα, ανθρώπους, προκειμένου να παρουσιάσει τις απόψεις του ως αξιόπιστες.

Διαγραμματική παρουσίαση των τρόπων και των μέσων πειθούς

Οι συλλογισμοί θα πρέπει να αξιολογούνται ως προς την πορεία της σκέψης του συγγραφέα. Διακρίνονται σε:

- **Παραγωγικούς:** το συμπέρασμα που συνάγεται είναι βέβαιο, αρκεί οι προκείμενές τους να είναι αληθείς.
- **Επαγωγικούς:** το συμπέρασμα των οποίων είναι πιθανό, αφού οι προκείμενες αναφέρονται σε κάτι συγκεκριμένο και η αναγωγή στο γενικό γίνεται στο συμπέρασμα.
- **Αναλογικούς:** οι οποίοι συνάγουν πιθανό συμπέρασμα, αφού στις προκείμενες παρουσιάζεται μια μερική πρόταση και στο συμπέρασμα διατυπώνεται μια μερική κρίση.

3. Ανάπτυξη παραγράφου

Ένα ερώτημα ή υποερώτημα της ομάδας Α μπορεί να ζητά από τους μαθητές να αναπτύξουν μια παράγραφο αξιοποιώντας μια φράση ή πρόταση του δοθέντος κειμένου. Σε αυτή την περίπτωση οι μαθητές πρέπει να εντοπίσουν την κεντρική έννοια και τα ζητούμενα που προκύπτουν από αυτή. Η κεντρική έννοια αξιοποιείται ως θεματική πρόταση της παραγράφου και οι απαντήσεις στα ζητούμενα βοηθούν τους μαθητές να οργανώσουν τις λεπτομέρειες της παραγράφου.

Κατά τη συγγραφή της παραγράφου, ως θεματική πρόταση μπορεί να τεθεί η φράση που έχει δοθεί αυτούσια ή ελαφρώς παραλλαγμένη. Οι μαθητές δεν πρέπει να ξεχνούν ότι:

- οι λεπτομέρειες πρέπει να παρουσιαστούν με συνοχή (σε αυτό συμβάλλει η χρήση διαρθρωτικών λέξεων),
- η παράγραφος πρέπει να έχει κατακλείδα.

εφαρμογή

Να αναπτύξετε την παρακάτω πρόταση σε μια παράγραφο 100-120 λέξεων: «**Η θέση της γυναίκας στην κοινωνία παλαιότερα και σήμερα**».

Βήματα:

- 1) Εντοπίζουμε την *κεντρική έννοια* και τα *ζητούμενα/προϋποθέσεις* που προκύπτουν από την πρόταση που μας έχει δοθεί.

Κεντρική έννοια: η θέση της γυναίκας.

Ζητούμενα: α) ποιος ήταν ο ρόλος της παλαιότερα.

β) ποια η θέση της στην κοινωνία σήμερα.

- ② Κατασκευάζουμε ένα σύντομο **διάγραμμα** για να οργανώσουμε τις ιδέες μας.

ΠΑΡΕΛΘΟΝ	ΠΑΡΟΝ
Πλήρως υποταγμένη στο σύζυγό της.	Ίσες ευκαιρίες με τον άνδρα στην εκπαίδευση.
Στέρηση θεμελιωδών δικαιωμάτων:	Δικαίωμα στην εργασία.
<ul style="list-style-type: none"> – Μόρφωσης – Εργασίας – Ελευθερίας λόγου – Συμμετοχής στα κοινά 	Κατάκτηση δικαιώματος «εκλέγειν και εκλέγεσθαι».

- ③ Φροντίζουμε η παράγραφος να περιλαμβάνει **θεματική πρόταση**, **λεπτομέρειες/σχόλια** που να τεκμηριώνουν το περιεχόμενο της θεματικής περιόδου, πρόταση **κατακλείδα**.
- ④ Ξεκινούμε τη **θεματική πρόταση**:
- Θέτοντας σε αυτή τη φράση που μας δίνεται για σχολιασμό είτε αυτούσια είτε ελαφρώς παραλλαγμένη.
 - Τοποθετώντας την κεντρική έννοια σε συνδυασμό με τα ζητούμενα/προϋποθέσεις με τον δικό μας τρόπο.
- Παράδειγμα: Ο ρόλος της γυναίκας στην κοινωνία με το πέρασμα των χρόνων έχει αλλάξει ριζικά.*
- ⑤ Συνεχίζουμε την ανάπτυξη καταγράφοντας στα **σχόλια** το αποδεικτικό υλικό μας.
- ⑥ Ολοκληρώνουμε την πραγμάτευσή μας με την **πρόταση κατακλείδα** που μπορεί:
- Να αποτελεί αναδιατύπωση της θεματικής περιόδου.
 - Να αποτελεί ανακεφαλαίωση/συμπέρασμα των όσων έχουν αναφερθεί.
- Παράδειγμα: Όλες οι παραπάνω κατακτήσεις έδωσαν αυτοπεποίθηση στη γυναίκα που αποτελεί πλέον ένα δυναμικό κομμάτι της κοινωνίας.*
- ⑦ Φροντίζουμε να εξασφαλίζεται στην παράγραφό μας συνοχή και αλληλουχία μεταξύ των νοημάτων.
- ⑧ Ελέγχουμε το όριο των λέξεων.

Ανάπτυξη της παραγράφου:

Ο ρόλος της γυναίκας στην κοινωνία με το πέρασμα των χρόνων έχει αλλάξει ριζικά. Σε παλαιότερες εποχές η θέση της ήταν υποβαθμισμένη, καθώς ζούσε στο περιθώριο κάτω από την εξουσία του συζύγου της. Στερούνταν θεμελιώδη δικαιώματα, όπως αυτό της μόρφωσης και της ελευθερίας λόγου, ενώ παράλληλα ως

προς την πολιτική ζούσε αποκλεισμένη από τα κοινά και από κάθε πολιτική δραστηριότητα. Αντίθετα, στις μέρες μας, έχουν αναγνωριστεί στη γυναίκα πολλά δικαιώματα. Πρώτα-πρώτα, έχει ίσες ευκαιρίες με τον άνδρα στην εκπαίδευση. Έπειτα, είναι ελεύθερη να ασκεί οποιοδήποτε επάγγελμα εξασφαλίζοντας έτσι προσωπικό εισόδημα και οικονομική ανεξαρτησία. Τέλος, στον τομέα της πολιτικής κατέκτησε το δικαίωμα της ψήφου και μπορεί να καταλάβει οποιοδήποτε αξίωμα. Όλες οι παραπάνω κατακτήσεις έδωσαν αυτοπεποίθηση στη γυναίκα που αποτελεί πλέον ένα δυναμικό κομμάτι της κοινωνίας.

4. Η περίληψη

Στην πρώτη ομάδα ερωτήσεων είναι δυνατόν να ζητηθεί η αξιοποίηση δύο ή περισσότερων κειμένων, προκειμένου να παραχθεί ένα άλλο κείμενο πιο συνοπτικό. Πρόκειται για την **περίληψη** η οποία δεν είναι ένα αυτόνομο είδος κειμένου, αλλά είναι ένας τρόπος να αποδίδει ο μαθητής με συνοπτικό τρόπο άλλα κείμενα. Γι' αυτό το λόγο, στην περίληψη θα πρέπει να θυμάται ότι:

1. Υπάρχει πυκνός λόγος, χωρίς επεξηγήσεις.
2. Η περίληψη είναι μια παράγραφος.
3. Μεταφέρονται σε πλάγιο λόγο οι αντιλήψεις του συγγραφέα/των συγγραφέων.
4. Δεν προστίθεται κανένα σχόλιο.

Στάδια δημιουργίας της περίληψης:

1. Επεξεργασία των κειμένων

- Προσεκτική ανάγνωση των κειμένων με σκοπό την επισήμανση του νοηματικού κέντρου των κειμένων αυτών.

Το θεματικό κέντρο των κειμένων μπορεί να εξαχθεί από:

1. τους τίτλους των κειμένων (αν δοθούν),
2. όλη την έκταση των κειμένων.

- Εντοπισμός του θέματος των παραγράφων κάθε κειμένου και δημιουργία πλαγιότιτλων για κάθε παράγραφο.

Το θέμα το αναζητούμε:

1. στη θεματική περίοδο,
2. στην κατακλείδα,
3. είναι δυνατόν να το συνάγουμε από τις λεπτομέρειες.

- Επισήμανση σημαντικών λεπτομερειών και υπογράμμιση λέξεων κλειδιών ή φράσεων με σημαντικό περιεχόμενο.

2. Σύνθεση της περίληψης

- Διατύπωση του νοηματικού κέντρου των κειμένων στην πρώτη περίοδο της περίληψης. Π.χ. τα κείμενα αναφέρονται (ή στα κείμενα αναλύεται ή τα κείμενα προσεγγίζουν κ.λπ.) στις αρνητικές συνέπειες της υπέρμετρης χρήσης Η/Υ.
- Ακριβής διατύπωση των κύριων ιδεών των παραγράφων κάθε κειμένου και όσων από τις δευτερεύουσες είναι απαραίτητες για την εξασφάλιση της νοηματικής πληρότητας της περίληψης.
- Επιλογή των κατάλληλων διαρθρωτικών λέξεων, για να διαφανούν οι νοηματικές σχέσεις που διαπλέκονται μεταξύ των ιδεών των κειμένων.
- Φτάνοντας στην τελευταία παράγραφο κλείνουμε την περίληψη με τη φράση: Τέλος, οι συγγραφείς επισημαίνουν... και διατυπώνουμε με συντομία το περιεχόμενό της.

Θα πρέπει να θυμάμαι:

- Οι λεκτικές επαναλήψεις, ιδιαίτερα των ρημάτων «αναφέρουν», «λένε» είναι συχνό λάθος, που είναι εύκολο να αποφευχθεί. Χρησιμοποιούμε εναλλακτικά συνώνυμα ρήματα. Προσέχουμε το ύφος, τη διατύπωση του συγγραφέα/των συγγραφέων και επιλέγουμε το ρήμα που ταιριάζει περισσότερο. Ορισμένα από αυτά είναι:
 1. αναφέρει, αναλύει, εξετάζει, παραθέτει, παρουσιάζει, διατυπώνει,
 2. υποστηρίζει, δηλώνει, επισημαίνει, διαπιστώνει, εκτιμά,
 3. αναζητά, διερευνά, εμβαθύνει,
 4. τονίζει, υπογραμμίζει,
 5. προσθέτει, εξηγεί, ερμηνεύει,
 6. αντικρούει, αρνείται,
 7. αναγνωρίζει, προτείνει,
 8. συμπεραίνει, καταλήγει.
- Προσέχουμε τη διάρθρωση των κειμένων. Δεν παραλείπουμε τη χρήση διαρθρωτικών λέξεων που αποδίδουν τις νοηματικές σχέσεις των κειμένων.
- Γράφουμε την περίληψή μας σε μια παράγραφο.

Στην περίληψη αποφεύγουμε:

- τα παραδείγματα,
- την απαρίθμηση εννοιών,
- τις ερωτήσεις (παρουσιάζοντας κατευθείαν την απάντηση που δίνεται σ' αυτές),
- τις παρενθετικές προτάσεις,
- την κριτική, το σχολιασμό ή την αξιολόγηση του αρχικού κειμένου,
- τις υπερβολικές γενικεύσεις και αφαιρέσεις.

Στερεότυπες ενάρξεις περιληπτικού κείμενου:

1. Οι συγγραφείς αναφερόμενοι στο ρόλο που διαδραματίζει (π.χ. η τηλεόραση) αναγνωρίζουν...
2. Οι συντάκτες των κειμένων τονίζουν...
3. Στα κείμενα αυτά υποστηρίζεται ότι...
4. Στα κειμενικά αυτά αποσπάσματα εκφράζεται η άποψη ότι...
5. Σύμφωνα με τα άρθρα ...
6. Στα συγκεκριμένα αποσπάσματα οι συγγραφείς διαπιστώνουν...

εφαρμογή

Να γίνει η περίληψη των παρακάτω κειμένων σε 100-120 λέξεις.

Κείμενο α:

Είναι σημαντική προϋπόθεση για τη δημοκρατία και το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης η καλλιέργεια της ευρωπαϊκής ταυτότητας δίπλα στις εθνικές ταυτότητες των πολιτών σε όλες τις χώρες-μέλη. Ας μην ξεχνάμε όμως ότι τα έθνη, κράτη-μέλη της Ένωσης, δεν είναι ίσα ούτε πληθυσμιακά ούτε σε έκταση γεωγραφική ούτε ακόμα περισσότερο οικονομικά και στρατηγικά. Την Ένωση, άρα, παραμονεύει ο κίνδυνος να μετατραπεί σε ολιγαρχία των ισχυρότερων χωρών της, μολονότι είναι συγχρόνως σπουδαία πρόκληση το όνειρο της Ευρώπης των λαών. Ο μακρύς και δύσκολος δρόμος της ισότητας και της δημοκρατίας για την πραγματοποίηση του ονείρου μιας Ευρώπης των λαών απαιτεί (όπως όλα περίπου τα ζητήματα) πάλη στο ευρωπαϊκό πεδίο των ιδεών και συμμαχίες για την επίτευξη του. Ανάμεσα σε πολλά άλλα ζητήματα, μια μεγάλη μάχη ιδεών, που πρέπει να δοθεί, αφορά τα πολιτισμικά πρότυπα, την αξιολόγηση των πολιτισμών και τον

προσδιορισμό της ευρωπαϊκής ταυτότητας που θέλουν οι ευρωπαϊκοί θεσμοί να καλλιεργήσουν δίπλα στις εθνικές ταυτότητες των νέων γενεών.

Άννα Φραγκουδάκη, «Η ευρωπαϊκή ταυτότητα του μέλλοντος»

Κείμενο β:

[...] Το όραμα, όμως, της Ενωμένης Ευρώπης δεν εξαντλείται στον οικονομικό τομέα. Δεν είναι μόνο σύγκλιση οικονομιών και αριθμών, είναι όραμα σύγκλισης σε όλα τα επίπεδα: θεσμών, αξιών, πολιτισμών. Είναι το όραμα της οικοδόμησης μιας ενιαίας Ευρώπης, όπου η παρουσία των συνόρων θα είναι ελάχιστα αισθητή. Οι λαοί, πέρα από τη δική τους ξεχωριστή εθνική συνείδηση, θα νιώθουν ότι έχουν μια κοινή πατρίδα, είναι πολίτες της Ευρώπης. Θα νιώθουν ότι είναι φορείς ενός ενιαίου πολιτισμού, κοινού για όλους, του ευρωπαϊκού πολιτισμού. [...] Πιστεύω πως η βάση και η αφετηρία για την επίτευξη αυτών των στόχων είναι η Παιδεία. Γι' αυτό και ο κύριος προσανατολισμός ενός σύγχρονου ευρωπαϊκού κράτους πρέπει να κατατείνει στη θωράκιση του ανθρώπινου δυναμικού με την κατάλληλη εκπαίδευση, που θα του επιτρέψει να αποκτήσει ευρωπαϊκή συνείδηση και ευρύ τρόπο σκέψης. Θα μπορεί να προσαρμόζεται στις ταχύτατες εξελίξεις των επιστημονικών και τεχνολογικών δεδομένων, να είναι παραγωγικό και να προάγει τη γνώση και την έρευνα.

Κ.Α. Δημόπουλος «Η Ευρώπη και ο πολιτισμός»

Περίληψη:

Οι συγγραφείς στα κείμενά τους αναφέρονται στην προσπάθεια διαμόρφωσης μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας. Αρχικά, στο πρώτο κείμενο η συγγραφέας επισημαίνει πως η ταυτότητα αυτή πρέπει να συνυπάρχει με τις εθνικές ταυτότητες και ξεπερνώντας τις ανισότητες να συμβάλει στην προώθηση της Ευρώπης των λαών. Απαιτείται, δηλαδή, κατά τη γνώμη της, τόσο ο αγώνας όσο και η συνεργασία και κυρίως σε πολιτιστικό επίπεδο. Την άποψή της συμπληρώνει το δεύτερο κείμενο στο οποίο ο συγγραφέας πιστεύει πως η βάση για τη σύγκλιση των λαών είναι η παιδεία. Υποστηρίζει ότι η εκπαίδευση θα δώσει τη δυνατότητα στους λαούς για έναν ευρύ τρόπο σκέψης. Με αυτόν τον τρόπο σκέψης, καταλήγει ο συγγραφέας, θα μπορέσει να υπάρξει συνεργασία, ώστε να προαχθεί η γνώση και η έρευνα.

Η περίληψη μιας συνέντευξης

ΣΤΑΔΙΑ	ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ
<p>Διαβάζουμε τη συνέντευξη και υπογραμμίζουμε:</p> <p>Ποιος τη δίνει (ιδιότητα, όνομα και επώνυμο).</p>	<p>Το κείμενο περιέχει τη συνέντευξη που παραχώρησε ο/η... Το κείμενο αποτελεί μέρος της συνέντευξης που έδωσε ο/η...</p>

ΣΤΑΔΙΑ	ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ
Σε ποιο δημοσιογράφο και σε ποιο μέσο ενημέρωσης (εφημερίδα, τηλεόραση, ραδιόφωνο).	στο δημοσιογράφο του... (μέσο ενημέρωσης) ... (όνομα δημοσιογράφου).
Το θέμα (π.χ. αφορμή μιας εκδήλωσης κ.λπ.).	Σε αυτή εκφράζει/παραθέτει/ παρουσιάζει τις απόψεις του για... (έκθεση του θέματος με συντομία).
Γράφουμε σε πλάγιο λόγο τα κύρια σημεία της συνέντευξης ακολουθώντας τη σειρά του κειμένου.	Αρχικά, αναφέρει... Στη συνέχεια τονίζει... Κατά τη γνώμη του... Σύμφωνα με την άποψη του...
Για να φανεί το είδος του κειμένου το οποίο θα αποδώσουμε περιληπτικά χρησιμοποιούμε σχετικές εκφράσεις.	Απαντώντας σε ερώτηση του δημοσιογράφου σχετικά με... αναφέρει... Όταν του ζητείται να εκφράσει τη γνώμη του για... υποστηρίζει... Σε ερώτηση αναφορικά με... αναφέρει...

5. Υποκειμενικότητα των κειμένων

Τα κείμενα που δίνονται στους μαθητές πραγματεύονται το ίδιο θέμα, αλλά δεν είναι σίγουρο ότι το ερμηνεύουν με τον ίδιο τρόπο. Ο κάθε συγγραφέας, έχοντας διαφορετικές εμπειρίες, διαφορετική ιδεολογία και διαφορετική στοχοθεσία, επιλέγει τη γλώσσα που θα χρησιμοποιήσει, καθώς και την ερμηνεία που θα αποδώσει σε ένα συγκεκριμένο θέμα. Ο συγγραφέας, δηλαδή, παρουσιάζει την πραγματικότητα όπως αυτός την ερμηνεύει, από τη δική του οπτική γωνία. Προσθέτει, δηλαδή, το υποκειμενικό στοιχείο κατά την παρουσίαση και την περιγραφή ενός πράγματος, ενός γεγονότος, μιας ιδέας κ.λπ.

Αντίθετα, σε ένα κείμενο που πραγματεύεται με αντικειμενικό τρόπο ένα θέμα (συνήθως περιγραφικό), ο συγγραφέας προσπαθεί να προσεγγίσει σφαιρικά το ζήτημα και να το αναδείξει ως ανεξάρτητο από την επιρροή της δικής του ερμηνείας. Στοιχεία υποκειμενικότητας ή/και αντικειμενικότητας ενδεχομένως να ζητηθούν από τους μαθητές να εντοπιστούν μέσα στα κείμενα. Ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να ζητηθεί ενδέχεται να είναι άμεσος («εντοπίστε στοιχεία που φανερώνουν την οπτική γωνία του συγγραφέα/στοιχεία υποκειμενικότητας») ή έμμεσος («ποιο είναι το θέμα του κειμένου και ποια η θέση/ άποψη του συγγραφέα»).

Οι μαθητές μπορούν, κατά την αναζήτηση υποκειμενικών ή αντικειμενικών στοιχείων στο κείμενο, να έχουν υπόψη τους τα παρακάτω:

